

Tác động của công nghệ hiện đại đến lối sống gia đình Việt Nam

Đặng Văn Luận¹

¹ Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội.
Email: congluan1978@gmail.com

Nhận ngày 25 tháng 5 năm 2017. Chấp nhận đăng ngày 3 tháng 7 năm 2017.

Tóm tắt: Do sự tác động của công nghệ hiện đại nên các giá trị lối sống gia đình Việt Nam truyền thống đang bị biến dạng và mai một. Tuy nhiên, nguyên nhân làm biến dạng giá trị lối sống gia đình truyền thống không phải là tiến bộ công nghệ hiện đại, mà là do con người quá lạm dụng, trở thành nô lệ của những sản phẩm do nó mang lại, hoặc sử dụng nó vào những mục đích không nhân văn. Vì vậy, để khắc phục sự suy thoái lối sống gia đình, cần sử dụng đúng đắn tiến bộ của công nghệ hiện đại.

Từ khóa: Lối sống, quan hệ gia đình, công nghệ hiện đại, Việt Nam.

Phân loại ngành: Triết học

Abstract: Vietnamese traditional family values have been undergoing changes, being under risks of falling into oblivion, due to the impacts by the modern technology. However, the reason for that is not the technological advancements themselves, but their improper use. That is why, so as to overcome the degradation of the family ethics, it is necessary to use modern technological advancements in a correct way.

Keywords: Lifestyle, family relations, modern technology, Vietnam.

Subject classification: Philosophy

1. Đặt vấn đề

Bước sang thế kỷ XXI, loài người đã chứng kiến sự ra đời và tiến bộ của công nghệ hiện đại. Tiến bộ của công nghệ hiện đại không những làm thay đổi phương thức sản xuất, mà còn để lại những dấu ấn rất đậm nét

trong đời sống gia đình. Tiến bộ công nghệ hiện đại như những đợt sóng ào ạt dội vào gia đình, phá vỡ trật tự cũ, tạo ra phong cách gia đình mới. Ở Việt Nam, mối quan hệ trong gia đình có những biến đổi sâu sắc dưới tác động của công nghệ hiện đại. Những biến đổi đó thể hiện rõ nhất trong

các mối quan hệ giữa vợ và chồng, giữa cha mẹ và con cái, giữa người cao tuổi và người ít tuổi. Bài viết này phân tích tác động của công nghệ hiện đại đến lối sống gia đình Việt Nam thể hiện thông qua ba mối quan hệ đó giữa các thành viên trong gia đình.

2. Sự tác động của công nghệ hiện đại đến quan hệ giữa vợ và chồng

Công nghệ hiện đại (đặc biệt là mạng internet cùng với các tiện ích của nó) đã giúp các thành viên trong gia đình kết nối với nhau nhanh hơn, góp phần tạo tiếng nói chung và sự hiểu biết lẫn nhau giữa các thành viên gia đình. Công nghệ hiện đại tạo nên những siêu lộ thông tin có dung lượng lớn và tốc độ cao, chuyển tải thông tin một cách nhanh chóng, “mang đến cho gia đình những giá trị nhân văn mới như quyền trẻ em, bình đẳng giới” [7, tr.21]. Song, chính công nghệ truyền thông internet cũng khiến không ít giá trị lối sống gia đình bị lung lay. Chẳng hạn, những phim ảnh khiêu dâm, đồi trụy khiến nhiều cặp vợ chồng đứng bên bờ vực của sự đổ vỡ. Một báo cáo mới nhất cho thấy, “ở Saudi Arabia có 30.000 trường hợp ly hôn mỗi năm, trung bình 82 trường hợp mỗi ngày, mạng xã hội là một trong những yếu tố có liên quan nhiều nhất đến các trường hợp này, 20% số vụ ly hôn do vợ hoặc chồng “ngoại tình” với những nội dung trao đổi trên mạng xã hội” [18]. Theo số liệu thống kê từ Bộ Dân chính Trung Quốc, “năm 2013 có 3,1 triệu trường hợp ly hôn, chiếm 23,4% số cặp vợ chồng; trong khi tỷ lệ ly hôn năm 1979 là 4,7% số cặp vợ chồng. Riêng ở các thành phố lớn như Bắc Kinh, Thiên Tân, Quảng Châu, tỷ lệ ly hôn lên đến hơn 30% số cặp vợ chồng” [19].

Kết quả khảo sát “trên 2.000 người đã kết hôn do công ty luật Slater and Gordon (Anh) thực hiện hồi tháng 4/2015 cho thấy, cứ 7 người thì có 1 người cân nhắc chuyển ly hôn với lý do bạn đời sử dụng mạng xã hội hay các diễn đàn trực tuyến khác” [19]. Như vậy, mạng xã hội là kẻ thù mới của hôn nhân. Mạng xã hội, đặc biệt là những bức ảnh và bài viết trên facebook, ngày càng liên đới đến nguyên nhân của các vụ ly hôn.

Ở Việt Nam hiện nay, mặc dù chưa đưa ra được một con số thống kê chính xác về các vụ ly hôn do mạng xã hội, nhưng có thể đó là một con số không nhỏ. Một số kết quả nghiên cứu cho thấy, tiến bộ khoa học và công nghệ hiện đại khiến cho “niềm vui trong thế giới ảo trở thành nỗi buồn trong thế giới thực”, thậm chí ở nhiều gia đình “vợ chồng ra tòa vì facebook”. Theo thống kê, ở Việt Nam “có trên 60.000 vụ ly hôn/năm và xu hướng này đang tiếp tục tăng, trong đó mâu thuẫn về lối sống là nguyên nhân hàng đầu (27,7%) dẫn đến ly hôn” [14]. Nhiều nghiên cứu cũng chỉ ra rằng, việc sử dụng các phương tiện truyền thông xã hội (như facebook và instagram) cũng có thể ảnh hưởng đến quan hệ giữa các cặp vợ chồng. Khi một trong hai người (người vợ hoặc chồng) nghiện mạng xã hội thì họ sẽ bị phân tâm và không còn nhiều thời gian để chăm sóc, quan tâm cho nhau; từ đó, họ nảy sinh tâm lý ghen tị, so sánh và không hài lòng giữa cuộc sống thực với thế giới ảo.

Ở một số gia đình hiện nay, sau một ngày làm việc, học tập căng thẳng, các thành viên vẫn ở gần nhau đầy đủ, nhưng không gian vắng hẵn tiếng chuyện trò rôm rả, mà thay vào đó, mỗi người tập trung vào thiết bị công nghệ trên tay mình. Vợ xem

tiếp bộ phim đang dở, chồng đọc tin tức, con lớn gõ phím smartphone liên tục, trong khi các con nhỏ tranh giành máy tính bảng chơi game, v.v.. Chính cuộc sống bận rộn và sự chìm đắm trong thế giới công nghệ khiến các thành viên không nhận ra rằng, bầu không khí lạnh lẽo đã len lỏi vào tổ ấm, mọi người tuy không “xa mặt” nhưng lại đang “cách lòng”. Thậm chí, những bữa ăn quây quần trở nên hiếm hoi, diễn ra vội vàng và ai cũng muốn nhanh quay về “tổ kén” của mình với một thiết bị công nghệ kết nối internet. Vì vậy, trong mắt nhiều nhà trị liệu tâm lý, facebook không phải là một “mạng xã hội”, mà là một “mạng cô độc” vì khiến nhiều người càng cảm thấy cô đơn hơn.

Sự phát triển của mạng internet cùng với tốc độ lan tràn của các mạng xã hội (như facebook, zalo,...) tuy tạo điều kiện cho việc kết nối, tìm hiểu giao lưu giữa mọi người nhanh chóng, đơn giản hơn, nhưng cũng khiến không ít các cặp vợ chồng “đau đầu”. Đã có không ít các vụ ngoại tình, đánh ghen dẫn đến hôn nhân tan vỡ chỉ tại “thủ phạm” là mạng internet. Điều này được khẳng định trong nghiên cứu của nhiều nước trên thế giới hiện nay, trong đó có Việt Nam. Lợi thế của kênh thông tin này được phân tích là ở chỗ, những tin nhắn réo rắt, vài hình ảnh lãng mạn trong email, hay dăm câu nói trên facebook, yahoo, messenger, zalo cũng đã giúp các đôi tình nhân có thể dễ dàng bày tỏ những điều mà khó có thể nói khi đối mặt trong thế giới thực. Trong các tiện ích công nghệ đó, không chỉ lời nói, mà còn cả những biểu tượng có thể dùng để thay thế cho một cái ôm, những nụ hôn, sự nhớ nhung, lúc buồn chán, khi tức giận. Chỉ với chiếc điện thoại di động trên tay, họ có thể liên lạc với “bồ”

một cách dễ dàng mà chẳng cần ra khỏi nhà. Kết quả khảo sát trên 1.500 người được tiến hành trong tháng 5 và tháng 6 năm 2015 của Viện Nghiên cứu Xã hội, Kinh tế và Môi trường (iSEE) cho thấy, “nhiều gia đình Việt Nam đang đối mặt với tình trạng ngoại tình (16%). Tình trạng ngoại tình được nữ cảm nhận nghiêm trọng hơn nam (với 19,6% nữ so với 10,1% nam). Tỷ lệ nữ có cảm nhận “không bình yên”, “không thỏa mãn” với một số khía cạnh trong đời sống gia đình (chia sẻ tình cảm, quan tâm chăm sóc, sự chung thủy của bạn đời, sự phân công việc nhà) cao hơn nam đáng kể” [8].

Sự phát triển bùng nổ của công nghệ internet vô tình đã “tiếp tay” cho những hình ảnh, video khiêu dâm phát tán vào đời sống của một bộ phận không nhỏ gia đình Việt Nam. Theo kết quả thống kê của Google trong các năm gần đây, Việt Nam “đứng thứ 6 trong top 10 các nước có số lượng người truy cập tìm kiếm “sex” nhiều nhất thế giới trong giai đoạn từ 2004 đến đầu năm 2013” [10]. Nếu người chồng hoặc vợ không ngừng xem phim khiêu dâm, cuộc hôn nhân của họ có nguy cơ cao sẽ kết thúc bằng ly hôn. Vì khi vợ hoặc chồng thích xem phim sex, họ sẽ mong đợi rằng, đối phương sẽ khiến họ mê mẩn và ngây ngất như các cảm xúc mà diễn viên đã mang lại cho nhau. Họ muốn được nếm trải những hành động giống như trong phim, thậm chí họ còn muốn vợ hoặc chồng mình mặc gợi cảm và thể hiện các động tác thật chi tiết như các diễn viên. Do đó, nếu không đạt được mong đợi trong những lần quan hệ, họ sẽ có cảm giác thất vọng, hụt hẫng và chán nản, tình cảm vợ chồng có thể rạn nứt, khi một người cứ mãi mê sống trong thế giới ảo. Theo Hiệp hội Xã hội học Mỹ, “thói

quen xem phim khiêu dâm ở các cặp vợ chồng khiến khả năng ly hôn tăng gần gấp đôi giữa lần khảo sát sau và trước, từ 6 lên 11%. Tỷ lệ ly hôn tăng gấp 3 lần với các đôi mà người vợ hay xem phim sex, từ 6 lên 16%” [11].

Khi hôn nhân đổ vỡ thì đối tượng phải chịu thiệt thòi nhất là trẻ em. Cha mẹ ly hôn là cú sốc tinh thần lớn đối với trẻ em. Bị tổn thương tình cảm, thiếu tình yêu thương, thiếu sự quan tâm và chăm sóc của cha mẹ, nhiều trẻ em đã bỏ nhà đi bụi đời, sống lang thang, bơ vơ giữa dòng đời để rồi dễ sa vào tệ nạn xã hội và tội lỗi. Ở một khía cạnh khác, sau khi ly hôn thì cha hoặc mẹ sẽ tái hôn, lúc đó xuất hiện cảnh sống chung của cha dượng hoặc mẹ kế với “con anh, con em”. Trong bối cảnh này các bậc cha mẹ có thể thiếu trách nhiệm trong việc giáo dục con cái (bỏ mặc, ngược đãi), điều đó tác động sâu sắc không những đến sự nhận thức còn rất non của trẻ em, mà còn gây ra những bất hòa và tổn thương tâm lý khó hàn gắn được.

3. Sự tác động của công nghệ hiện đại đến quan hệ giữa cha mẹ và con cái

Không thể phủ nhận những lợi ích, cơ hội và niềm vui mà công nghệ hiện đại đã và đang mang lại. Những tiện ích công nghệ hiện đại (như điện thoại di động, internet với các ứng dụng skype, facebook, twitter, email,...) đem đến những cách thức giao tiếp tiện lợi, có thể sử dụng mọi lúc, mọi nơi; tạo điều kiện cho các thành viên trong gia đình, đặc biệt cho cha mẹ và con cái, xóa bỏ khoảng cách và kết nối với nhau. Tuy nhiên, trên thực tế, những tiện ích của công nghệ hiện đại cũng đang dần khiến cha mẹ và con cái trở nên xa cách nhau hơn.

Trước đây, trong gia đình nhiều thế hệ “tam - tứ đại đồng đường” sống bình yên, nền nếp với bữa ăn gia đình ấm cúng, ở đó mọi người thân thiện, chuyện trò ríu rít. Nhưng gia đình hiện nay thường ít có sự gắn kết do các thiết bị công nghệ. Nhiều bạn trẻ lạm dụng các thiết bị công nghệ hiện đại để giải trí với nhiều hình thức, như phiêu du với facebook, chơi game, nghe nhạc, v.v... Việc này, khiến quỹ thời gian cho cá nhân chiếm quá nhiều, quỹ thời gian cho gia đình ngày càng ít đi. Nhiều bậc cha mẹ thường tỏ ra lo lắng khi cho rằng, facebook là một trong những nguyên nhân khiến con của họ giờ đây không còn hứng thú với những niềm vui giản dị của tuổi thơ, như đọc sách, đạp xe hay chơi thể thao. Thay vào đó, họ thường thấy con mình “chúi mũi” vào màn hình máy tính, điện thoại. Điều đáng cảnh báo là khoảng 1/4 số trẻ ở độ tuổi thiếu niên có dấu hiệu “nghiện” facebook khi các em có thể dành ra 4-5 tiếng đồng hồ/ngày để “lướt Facebook” [13]. Điều này cũng khiến không ít trẻ phạm tội ở tuổi vị thành niên, đặc biệt là phạm tội hiếp dâm, lạm dụng tình dục. Đáng nói là, các vụ hiếp dâm kì quái, loạn luân đang có chiều hướng tăng. Đứng đằng sau tất cả những vụ hiếp dâm man rợ ấy chính là cơn cuồng phong mang tên nghiện “sex” do mạng internet. Theo thống kê của Tổng cục Cảnh sát phòng chống tội phạm, Bộ Công an, “trong 5 năm (2011-2015), cả nước xảy ra trên 8.200 vụ xâm hại trẻ em với 9.920 nạn nhân, tăng thêm 258 trẻ em so với giai đoạn 5 năm trước. Trong đó, số trẻ em bị hiếp dâm chiếm đến 65%, số trẻ bị xâm hại tình dục nhiều lần chiếm hơn 28%. Tuy nhiên, theo các chuyên gia, đây chỉ là phần nổi trong tảng băng chìm khổng lồ về tình trạng xâm hại trẻ em nói chung và xâm hại tình dục trẻ

em nói riêng. Nghiêm trọng hơn, có khoảng 90% số vụ xâm hại tình dục trẻ em mà đối tượng phạm tội là những người thường xuyên gần gũi, quen biết (người quen của bố mẹ, hàng xóm, họ hàng, thầy giáo, thậm chí là bố dượng, bố đẻ)” [12].

Thiếu môi trường an toàn, lành mạnh và thiếu sự quan tâm, chăm sóc của các bậc cha mẹ cũng dẫn đến nhiều trẻ vị thành niên sa đà vào game trên thế giới ảo. Trong điều kiện kinh tế thị trường hiện nay, do công nghệ hiện đại tạo điều kiện cho gia đình trong làm ăn, nên cha mẹ không còn đủ thời gian chăm sóc con cái, phần lớn việc dạy con được đẩy cho nhà trường. Song, việc các gia đình quá trông chờ vào nhà trường hiện nay là một thiếu sót. Con trẻ sẽ có cảm giác bơ vơ trong cuộc sống tinh thần và thiếu tự tin trong các lựa chọn của mình. Do khó khăn bức bách trong thế giới thực, nên việc chơi game giúp cho trẻ xả stress, thỏa mãn các cảm xúc và chứng tỏ mình trong thế giới ảo. Đến khi con học hành sa sút vì chơi điện tử, gia đình mới tá hỏa đi tìm con, rồi dùng đủ các biện pháp, như đe dọa, quát mắng, đánh đập. Những đứa trẻ sẽ sinh ra tiêu cực, chống đối và cha mẹ sẽ ngày càng rời xa con mình. Có tác giả cho rằng: “chỉ trong vòng 4 năm (2006-2010) số lượng người chơi game ở Việt Nam tăng gấp 4 lần (từ 2 triệu lên 8 triệu) với rất nhiều thể loại game đa dạng và phong phú như: nhập vai kiếm hiệp, bắn súng, v.v.. Trong đó, một bộ phận không nhỏ trong giới trẻ đang mê đắm trong thế giới ảo đầy bạo lực, chém, giết. Theo thời gian, game bạo lực đã và đang ăn mòn đạo đức của họ, đẩy không ít thanh niên trẻ vào con đường phạm trọng tội ngoài xã hội” [15]. Bản thân game không xấu. Mục đích của phát minh ra game là để thỏa mãn nhu cầu giải trí của

con người. Chính cách sử dụng và quản lý không tốt khiến những tác động tiêu cực của game có cơ hội phát triển và biến tướng. Đã đến lúc chúng ta cần xem xét lại hiệu quả của việc phối hợp giữa gia đình với nhà trường và xã hội. Đồng thời, các ngành giáo dục, gia đình, các chuyên gia tâm lý, nhà làm luật cũng cần phân tích cận kẽ tác hại của internet, của mạng xã hội, của game bạo lực; từ đó tìm ra các giải pháp giảm thiểu và đi đến triệt tiêu tác động tiêu cực của việc sử dụng game, internet đối với thanh thiếu niên.

Internet cùng với điện thoại di động và truyền hình đã tạo ra đời sống văn hóa mới trong gia đình Việt Nam. Mặt khác, đó cũng chính là công cụ để truyền bá văn hóa phẩm đồi trụy (như quảng bá sex, chợ tình trên mạng, tình yêu ảo...). Các loại văn hóa phẩm này đang phát triển một cách mạnh mẽ; từng ngày, từng giờ đang tác động tiêu cực đến đời sống của từng gia đình, đặc biệt đến tầng lớp thanh thiếu niên; đang làm xuất hiện những kiểu sinh hoạt tình dục bừa bãi, cả sinh hoạt tình dục tập thể, thác loạn; đang làm băng hoại những nguyên tắc luân lý sơ đẳng; tạo nên lối sống xa lạ với truyền thống phương Đông và dân tộc Việt Nam. Hiện tượng “sống thử”, hay còn gọi là “góp gạo thổi cơm chung”, đã và đang có nguy cơ lan ra như một thứ “dịch bệnh” và trở thành một thứ “mốt” trong lối sống của giới trẻ hiện nay, mà cụ thể là học sinh, sinh viên, công nhân lao động. Do quan niệm thoáng hơn về tình yêu và tình dục, thiếu hiểu biết về giới tính, sức khỏe sinh sản, nên một bộ phận giới trẻ đã phải ngậm đắng nuốt cay đi “giải quyết hậu quả”; không ít bạn nữ trẻ phải sinh con trong túi nhục, phải bỏ học giữa chừng, phải chịu sự kỳ thị và định kiến của xã hội. Theo thống kê mới

nhất của Hội Kế hoạch hóa gia đình Việt Nam, “trung bình mỗi năm cả nước có khoảng 300.000 ca nạo hút thai ở độ tuổi 15-19, trong đó 60-70% là học sinh, sinh viên. Còn theo Tổng cục Dân số Kế hoạch hóa gia đình, mặc dù tỷ lệ phá thai ở Việt Nam trong 10 năm gần đây giảm, nhưng tỷ lệ nạo phá thai ở trẻ vị thành niên, thanh niên lại có dấu hiệu gia tăng, chiếm hơn 20% các trường hợp nạo phá thai. Hậu quả không chỉ là số trẻ nạo phá thai tăng, mà còn là cả số sinh con tuổi vị thành niên của Việt Nam cũng cao. Số liệu từ Quỹ Dân số Liên Hợp Quốc cho thấy, tỷ lệ sinh con ở tuổi vị thành niên tại Việt Nam năm 2011 là 46/1.000. Tỷ lệ này cao hơn so với nhiều nước Châu Á (trong đó có Myanmar có tỷ lệ 17,4/1.000; Malaysia có tỷ lệ 12/1.000 và Singapore 5,2/1.000)” [17].

Nạo phá thai ảnh hưởng lớn đến sức khỏe của phụ nữ, rất nhiều người trong số đó đã bị vô sinh. Vô sinh đối với phụ nữ chưa có con và nhất là đối với tuổi vị thành niên là một nỗi đau cả về thể chất và tâm hồn, gây nổi ám ảnh bất hạnh suốt cuộc đời. Lối sống “thử” khó được toàn xã hội chấp nhận, bởi đó là lối sống quá khác với truyền thống, coi thường luật pháp, làm ảnh hưởng đến sự phát triển của xã hội.

4. Sự tác động của công nghệ hiện đại đến quan hệ giữa người cao tuổi và người ít tuổi

Việc chăm sóc người cao tuổi vẫn được xem là một trong các hoạt động vốn có của gia đình Việt Nam. Câu ngạn ngữ “trẻ cậy cha, già cậy con” là một biểu hiện của một triết lý khá phổ biến về quan hệ giữa các thế hệ và sự hỗ trợ lẫn nhau trong gia đình. Bởi,

người cao tuổi không còn khả năng độc lập về kinh tế, cần được hỗ trợ bởi các dịch vụ xã hội.

Trước đây, khi công nghệ chưa phát triển, đặc biệt khi chưa có internet, điện thoại di động, báo điện tử, thì sự gắn kết giữa các thành viên trong gia đình chặt chẽ hơn, các thành viên trong gia đình dành nhiều thời gian yêu thương, chăm sóc nhau hơn, với họ “địa vị gia đình ở trong xã hội là tối thượng” [3, t.1, tr.137]. Trong bảng giá trị đạo đức gia đình lúc đó, chữ hiếu được đặt lên hàng đầu. Kế thừa truyền thống, người Việt Nam rất coi trọng chữ hiếu, chữ hiếu ở đây không chỉ đơn thuần là chăm sóc cha mẹ đau yếu, tang ma chu đáo, mà còn là nghe theo lời khuyên bảo của cha mẹ, không làm điều gì tổn hại đến thanh danh của gia đình và dòng tộc, làm rạn danh cho gia đình bằng sự thành công trong học tập và sự nghiệp. Điều này được quy định trong Khoản 2, Điều 70, Luật Hôn nhân gia đình: “Con có bốn phận yêu quý, kính trọng, biết ơn, hiếu thảo với cha mẹ, lắng nghe những lời khuyên bảo đúng đắn của cha mẹ, giữ gìn danh dự truyền thống tốt đẹp của gia đình” [6, tr.40]; “Con có nghĩa vụ và quyền chăm sóc, nuôi dưỡng cha mẹ, đặc biệt khi cha mẹ mất năng lực hành vi dân sự, ốm đau, già yếu, khuyết tật; trường hợp gia đình có nhiều con thì các con cùng nhau chăm sóc nuôi dưỡng cha mẹ” [6, tr.41]. Theo pháp luật hiện hành, con cái bất hiếu, vi phạm nghĩa vụ làm con đối với cha mẹ, tùy tính chất, mức độ của hành vi cụ thể sẽ bị xử lý vi phạm hành chính hoặc truy cứu trách nhiệm hình sự.

Ngày nay, Việt Nam cũng là một trong những nước đi đầu trong hội nhập công nghệ, đặc biệt là công nghệ thông tin, công nghệ internet, “xếp thứ 17 trong số 20 quốc gia có tỷ lệ người dùng internet cao nhất thế

giới” [16]. Theo thông tin từ Bộ Thông tin và Truyền thông, “Việt Nam có hơn 1.600 trang mạng điện tử tổng hợp và 132 mạng xã hội đã được cấp phép và hàng chục mạng xã hội của nước ngoài có dung lượng lớn người sử dụng (như facebook, twitter, v.v.). Tính đến tháng 6/2016, Việt Nam có 45,5 triệu người dùng internet, khoảng 30 triệu người dùng Facebook” [2, tr.21], “đạt mức thâm nhập/dân số là 48%”, “cao hơn mức trung bình của khu vực (38,8%) và của thế giới (45%)” [9]. Những thành tựu của công nghệ hiện đại cùng với quá trình sử dụng chúng vô tình đã làm cho “một thế giới ảo” đang xen vào “thế giới thực”, “nó có thể làm mai một đi những giá trị truyền thống tốt đẹp của gia đình Việt Nam đã hình thành trong lịch sử như tinh thần trách nhiệm, đức hy sinh, lòng hiếu thảo, tôn ti trật tự trong gia đình, sự thủy chung trong quan hệ vợ chồng, sự kính trọng và tình cảm thiêng liêng của con cháu đối với cha mẹ, ông bà, tổ tiên” [7, tr.21]. Theo kết quả một cuộc điều tra, trong xã hội hiện nay, “một trong những giá trị đạo đức truyền thống bị xói mòn mạnh mẽ nhất là lòng hiếu thảo, có 48% nói rằng lòng hiếu thảo kém trước, 21,6% nói rằng lòng hiếu thảo tốt hơn, 29% nói rằng lòng hiếu thảo vẫn như trước” [4, tr.270]. Hiện thực trên đang tạo ra hệ lụy, đó là “sự cố kết lỏng lẻo trong lối sống gia đình vô hình trung tạo ra một lỗ hổng lớn cho mỗi người tự đa dạng hóa cách sống của mình theo sở thích riêng” [1, tr.28], khoảng trống trong quan hệ gia đình Việt Nam ngày càng mở rộng và khi đó, nguy cơ rạn nứt, đổ vỡ gia đình sẽ là điều khó tránh khỏi.

Trong thời đại của tiến bộ khoa học và công nghệ hiện đại, việc báo hiếu ít nhiều phải nhờ đến công nghệ - kỹ thuật. Không ít người do nằm trong vòng xoáy kim tiền

của cuộc sống với những gánh nặng của nỗi lo cơm áo, thăng quan tiến chức, nên ít có thời gian để nhớ và về thăm gia đình hơn. Họ chỉ có thể thăm người thân của mình qua điện thoại hoặc trực tuyến qua internet. Không ít người mặc dù biết ông bà hoặc cha mẹ bị đau ốm, nhưng phó thác luôn mọi sự trông nom, chăm sóc đáng sinh thành cho người giúp việc. Việc chạy theo lối sống thực dụng, tuyệt đối hóa giá trị vật chất làm cho nhiều người nghĩ rằng quan tâm đến đáng sinh thành không nhất thiết là phải ở bên cạnh họ, mà chỉ cần gửi tiền đầy đủ cho họ chi tiêu hàng tháng. Họ quên rằng, điều mà người cao tuổi vui nhất, mong mỏi nhất là được gặp con cháu. Theo nghiên cứu, “tỷ lệ người cao tuổi tâm sự với con chỉ chiếm khoảng 25% số người được hỏi. Lý do chính là con cháu thiếu thời gian, không sẵn sàng lắng nghe và giữa hai bên thiếu mối quan tâm chung. Điều đó làm cho nhiều người cao tuổi buồn phiền” [5, tr.97], cảm thấy cô đơn ngay chính trong ngôi nhà của mình. Khi con cháu nhận ra được điều đó thì có thể đã quá muộn, bởi phương tiện công nghệ dù có thông minh đến mấy cũng không thể thay thế tình thân gia đình. Khi “không có được những cơ sở tình cảm bền vững, chữ hiếu sẽ chỉ còn là hình thức cứng nhắc, những lời nói sáo rỗng sẽ che đậy cho những tâm hồn ghe lạnh và nhạt nhẽo” [4, tr.257]. Việc quá lệ thuộc vào các dịch vụ công nghệ hiện đại ít nhiều đã làm giảm đi tình cảm trong gia đình giữa ông bà với các cháu, từ đó sinh ra “bệnh vô cảm” ngay chính trong gia đình và dần lan rộng ra xã hội. Sự vô cảm trong gia đình đang dẫn đến tình trạng người già bị ngược đãi xảy ra ngày càng nhiều. Có những đứa con bất hiếu đã thẳng tay đuổi bố mẹ già ra khỏi nhà, vì chúng coi bố mẹ là gánh nặng cho mình. Một số người già không nơi

nuơng tựa hoặc phải sống lang thang dù họ vẫn có gia đình và con cái. Trong thời đại của công nghệ thông tin hiện đại, môi trường văn hóa trong gia đình đã bị ô nhiễm hơn bao giờ hết.

5. Kết luận

Với những tiến bộ của công nghệ hiện đại, quan hệ giữa các thành viên trong gia đình có sự biến đổi sâu sắc. Các thành viên có thể thường xuyên gặp nhau hơn, gần nhau hơn bằng kỹ thuật công nghệ. Chỉ cần một chiếc điện thoại di động có kết nối internet, dù ở bất cứ nơi đâu trên trái đất và vào bất cứ thời gian nào, các thành viên trong gia đình đều có thể “gặp nhau từ xa”. Tuy nhiên, không phải lúc nào những tiến bộ của công nghệ hiện đại cũng đồng hành với hạnh phúc của từng cá nhân và gia đình. Điều này, đòi hỏi mỗi gia đình phải thay đổi thái độ của mình đối với thiên nhiên và xã hội, từ các hoạt động sống đến lối sống, cách làm việc, phương thức tiêu thụ, nhằm phát huy những tác động tích cực và hạn chế những tác động tiêu cực của việc sử dụng công nghệ hiện đại.

Tài liệu tham khảo

- [1] Mai Văn Hai, Phạm Việt Dũng (2010), “Xu hướng biến đổi trong văn hóa và lối sống ở Việt Nam”, Tạp chí *Thông tin Khoa học xã hội*, số 2.
- [2] Ngọc Hải (2016), “Cần những “bộ lọc thông minh””, *Tạp chí Cộng sản*, số 328.
- [3] Nguyễn Văn Huyền (2000), *Văn minh Việt Nam*, Toàn tập, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [4] Đặng Cảnh Khanh, Lê Thị Quý (2009), *Gia đình học*, Nxb Chính trị - Hành chính, Hà Nội.
- [5] Nguyễn Hữu Minh, Trần Thị Vân Anh (2009), *Bạo lực gia đình đối với phụ nữ ở Việt Nam thực trạng, diễn biến và nguyên nhân*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [6] Quốc hội (2014), *Luật Hôn nhân và gia đình 2014*, Nxb Lao động, Hà Nội.
- [7] Lê Ngọc Văn (2012), *Gia đình và biến đổi gia đình ở Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
- [8] <http://www.tuyengiao.vn/Home/khoagiao/khoagiao/77519/Tinh-yeu-thuong-va-su chia-se-nhung-gia-tri-cot-loi-va-bat-bien-cua-gia-dinh-Viet-Nam>
- [9] <http://xahoithongtin.com.vn/vien-thong-cntt/201510/48-dan-so-viet-nam-su-dung-internet-505356/>.
- [10] <http://giadinh.net.vn/gia-dinh/nguyen-phim-den-va-hiem-hoa-kinh-hoang-day-quy-ong-den-con-duong-triet-tieu-kha-nang-giuong-chieu-20131014100640663.htm>.
- [11] <http://giadinh.vnexpress.net/tin-tuc/to-am/phunu-xem-phim-sex-de-ly-hon-3456806.html>.
- [12] <http://anninhthudo.vn/phap-luat/dien-bien-moi-cua-toi-pham-xam-hai-tinh-duc-tre-em/656911.antd>.
- [13] <http://dantri.com.vn/van-hoa/facebook-la-mot-toi-do-1392176853.htm>.
- [14] <http://baotintuc.vn/y-kien/vi-sao-ly-hon-tang-20110216163520388.htm>.
- [15] <http://dantri.com.vn/phap-luat/toi-ac-bat-nguon-tu-game-bao-luc-1327034140.htm>.
- [16] <http://xahoithongtin.com.vn/thi-truong/201510/viet-nam-dung-thu-17-the-gioi-ve-ty-le-nguoi-dung-internet-502448/>.
- [17] <http://kinhtevadubao.vn/chi-tiet/91-4852-thanh-nien-viet-nam-van-dang-ganh-hau-qua-do-thieu-hieu-biet-.html>.
- [18] <http://phunuonline.com.vn/tam-su/mang-xa-hoi-huy-hoai-hon-nhan-2522/>
- [19] <http://baoquocte.vn/duong-ai-nay-di-vi-mang-xa-hoi-whatsapp-26713.html>